

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Forslund:

I årets statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkt 48) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1937/

1938 beräkna ett reservationsanslag av 8,300,000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla detta ärende.

Såsom i statsverkspropositionen omförmäldes hade vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1936 gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår. I denna framställning hade styrelsen emellertid icke medräknat de anslagsmedel, som kunde bli erforderliga i händelse av fortsatt elektrifiering av statsbanorna. Sedan Kungl. Maj:t genom proposition den 5 februari 1937, nr 103, föreslagit riksdagen att till elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 12 miljoner kronor, har vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 18 i samma månad gjort framställning om anvisande av de anslagsmedel till distributionsanläggningar, som för nästa budgetår påkallas av nämnda elektrifiering. I statsverkspropositionen framhölls tillika att anslagsbeloppet kunde bli beroende av den utredning av frågan om rationellt utformande av rikets elektriska stamlinjenät, som av chefen för handelsdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 november 1936 uppdragits åt generaldirektören A. Granholm.

Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk har riksdagen anvisat för budgetåret 1933/1934 2,800,000 kronor, för budgetåret 1934/1935 2,000,000 kronor, för budgetåret 1935/1936 3,400,000 kronor samt för budgetåret 1936/1937 6,000,000 kronor. Anslagsökningen för sistnämnda budgetår hänförde sig främst till den fortsatta järnvägs elektrifieringen, som krävde nya utvidgningar av kraftöverförings- och transformeringsanläggningarna. Även för den allmänna distributionen fördrades dock avsevärt högre belopp än tidigare på grund av den ökade kraftavsättningen samt stegrade anspråk i fråga om avbrottsfri drift, vilket nödvändiggjorde kostnadskrävande förbättringar m. m.

I sin skrivelse den 28 augusti 1936 har *vattenfallsstyrelsen* till en början beträffande medelsanvisning och medelstillgång för arbeten av ifrågavarande slag lämnat en redogörelse, av vilken i huvudsak framgår följande:

För tiden till den 1 juli 1936 hade för ifrågavarande ändamål beviljats ett sammanlagt belopp av 106,364,000 kronor såsom kapitalökningsanslag av lånemedel. Därav hade vid samma tidpunkt förbrukats 105,327,000 kronor. Vid slutet av budgetåret 1935/1936 hade sålunda förelegat en behållning å ifrågavarande anslag av omkring 1,037,000 kronor, vilken uppkommit huvudsakligen därigenom, att vissa större distributionsanläggningar ännu icke hunnit slutlikvideras. Enligt verkställda kontrollberäkningar syntes det för innevarande budgetår för samma ändamål beviljade anslaget å 6,000,000 kronor väl motsvara det faktiska behovet.

De omfattande anläggningarna för den hittills beslutade elektrifieringen av statens järnvägar bleve snart avslutade. Transformatorstationerna i Ånge och Ljusdal hade tagits i drift under juli månad 1936. Transformatorstationen i Ockelbo väntades inom kort bli driftfärdig. Den nya kraftledningen från Ånimskog till Kil vore färdigbyggd, och transformatorstationen i Kil beräknades bli tagen i drift under hösten 1936. Ombyggnaden av ledningen Trollhättan—Ånimskog hade däremot fått anstå med hänsyn till förhandlingar om elektrifiering av banorna Göteborg—Säffle och Mellerud—

Kornsjö. Därest denna elektrifiering komme till stånd, erfordrades en dubblering av nämnda linje mellan Trollhättan och Mellerud, dit en omformarestation syntes komma att förläggas för matning av norra delen av nämnda bankomplex. Den för Boråsbanans elektrifiering erforderliga anläggningen hade färdigställts, och kraftleveransen vore i full gång. Den nya 50-periodiga 132,000 volts linjen Trollhättan—Göteborg beräknades bliva färdig i början av år 1937. Den i samband med norra stamlinjen utförda 132,000 volts linjen Mellansel—Örnsköldsvik och transformatorstationen i Örnsköldsvik beräknades bliva tagna i drift den 1 februari 1937.

Härefter övergår styrelsen till frågan om det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet för ifrågavarande ändamål och framhåller till en början, att styrelsens anslagsberäkning skett under förutsättning, att överenskommelse träffades med Bergslagsbanan om leverans av enfasström för driften av bansträckorna Göteborg—Säffle och Mellerud—Kornsjö från tvenne omformarestationer i närheten av Nygård och Mellerud. Styrelsen skulle vid denna kraftleverans, liksom tidigare skett vid kraftleveransen till Boråsbanan, ombesörja jämväl den omformning från trefasström till enfasström, som vid statsbanorna verkställdes av järnvägsstyrelsen.

Med angivna utgångspunkter beräknade styrelsen anslagsbehovet under budgetåret 1937/1938 för den allmänna distributionen och för Bergslagsbanans elektrifiering på följande sätt:

Centralt kontrollrum i kraftverkets kontorsbyggnad i Motala med förbindelsekablar från detta kontrollrum till kraftanläggningarna i Motala, Borensberg, Malfors och Nykvarn	Kronor 150,000
Stamlinje Hallsberg—Motala för 132,000 volt, 120 kvmm koppar, jämte utledning i Hallsberg	750,000
Omläggning av linjen Motala—Nässjö från 77,000 till 132,000 volt	75,000
Stamlinjestation i Motala för sammanknytning av anläggningarna därstädes med 132,000 volts stamlinje från Hallsberg	300,000
Komplettering av stationen i Mjölby för 132,000 volt	100,000
Ny primärlinje Lilla Edet—Göteborg för 55,000 volt, 25 perioder	625,000
Ny primärlinje Moholm—Skövde—Falköping för 55,000 volt ..	450,000
Utvidgning och ombyggnad av förefintliga sekundärstationer ..	600,000
Förstärkning av vissa primärlinjer	75,000
Bygdeanläggningar:	
vid Trollhätte kraftverk	150,000
» Älvkarleby »	300,000
» Motala »	100,000
» Norrländska kraftverken	75,000
Diverse anläggningar och oförutsett	250,000
	Summa kronor 4,000,000

Därtill kommer under förutsättning av Bergslagsbanans elektrifiering:

Dubblering av kraftledningen Trollhättan—Mellerud	400,000
Transformator- och omformarestationer i Mellerud och Nygård:	
Totalkostnad cirka 2,800,000 kronor, varav under budgetåret 1937/1938	2,000,000
	Summa kronor 2,400,000

Summa summarum kronor 6,400,000.

Om de sålunda angivna arbetena anför styrelsen:

Kraftanläggningarna i Motala ström skola i främsta rummet användas som toppkraftstationer under högbelastningstiden. För att anläggningarna skola bli använda på bästa möjliga sätt, erfordras det, att driftledningen får möjlighet att i ett centralt kontrollrum, som lämpligen bör inplaceras i kontorsbyggnaden i Motala, avläsa kraftproduktionen i vardera av statens fyra kraftstationer i Motala ström, att driftledningen kan genom direkta telefonledningar från det centrala kontrollrummet lämna order till maskinistpersonalen i de olika stationerna rörande ändring av den genererade effekten och att driftledningen vid behov kan direkt reglera den effekt, som inmatas från vardera av Motala- och Malforsstationerna. Utan dylika åtgärder blir det svårt att inpassa kraftproduktionen just vid de tidsavsnitt, då det erfordras.

Hallsberg blir en framtida centralpunkt för stamlinjerna och får förbindelse å ena sidan med Norrland och Västerås och å andra med Trollhättan. Från Hallsberg utgår redan nu en stamlinje till Eksund vid Norrköping. Genom att bygga en stamlinje för 132,000 volt från Hallsberg till Motala, och genom att omlägga linjen Motala—Nässjö från 77,000 till 132,000 volt skapas en kraftig förbindelselinje mellan statens stamlinjesystem i mellersta Sverige och dels kraftanläggningarna i Motala ström, dels Sydsvenska kraftaktiebolaget, vars kraftstationer redan äro genom en 132,000 volts kraftledning förbundna med Nässjö. Stamlinjen Hallsberg—Motala bör utföras med 120 kvmm kopparledning. För hopknytning av denna stamlinje med kraftanläggningarna i Motala måste det uppföras en transformatorstation för 132,000 volt i Motala. Transformatorstationen i Mjölby måste ändras, så att ett av transformatoraggregaten kan matas med 132,000 volt. Denna ändring kan utföras för relativt låg kostnad, därför att en av transformatorerna i Mjölby utgöres av en från Trollhättan överflyttad 132,000 volt transformator, som temporärt använts för 77,000 volt.

Belastningen på den 25-periodiga 55,000 volts linjen Lilla Edet—Göteborg har på sista tiden vuxit mycket hastigt, så att den år 1935 utgjorde exklusive frivillig kraft cirka 34,000 kW och inklusive frivillig kraft cirka 38,000 kW.

Belastningen är nu så stor, att spänningsregleringen börjar bereda svårigheter. Kraftförlusterna i linjen Lilla Edet—Göteborg äro ävenledes abnormt höga. Det är icke möjligt att vägra nyanslutning till det 25-periodiga systemet och förlägga hela nyanslutningen till det nya för 50 perioder och 132,000 volt byggda överföringssystemet Trollhättan—Göteborg, ehuru detta vore önskvärt med hänsyn till den begränsade belastningsförmågan hos det 25-periodiga systemet. En ny 55,000 volts linje med 185 kvmm area för 25 perioder från Lilla Edet till Göteborg medför visserligen en kostnad av 625,000 kronor, motsvarande en årskostnad av cirka 45,000 kronor per år. Genom denna linje minskas emellertid överföringsförlusterna med icke mindre än cirka 3.7 milj. kWh vid den belastning, som förefanns redan under år 1935. Fördelas linjekostnaden på den genom de minskade kraftförlusterna erhållna kraften, blir kostnaden för denna endast 1.2 öre/kWh, vilket utvisar att linjen betalas redan genom den minskning av förlusterna, som ernås vid 1935 års belastning.

För närvarande matas Skaradistriktet av en 25-periodig 55,000 volts ledning, som utgår från Trollhättan över Håkantorps och Skara till Skövde. Därjämte finnes en 50-periodig matareledning för 20,000 volt från Moholm till Skövde. Det till sekundärstationen i Skövde hörande avsättningsområdet är delvis 50-periodigt, delvis 25-periodigt. I övrigt är Skaradistriktet elektrifierat med 25-periodig ström.

För statens järnvägar erfordras förr eller senare en omformarestation i Falköping. Effektuttagningen vid denna omformarestation blir av samma storleksordning som den sammanlagda kraftuttagningen i övrigt inom Skaradistriktet. Med hänsyn till den nu gällande regeln, att järnvägens omformarestationer skola ha dubbelsidig matning, bör lämpligen till Falköping, som nu matas med sekundärlinjer från Skara och Skövde, framdragas 55,000 volts linjer dels från Trollhättan över Håkantorps, dels från Moholm över Skövde. Det torde bliva önskvärdt att redan under budgetåret 1937/1938 bygga den nya 55,000 volts linjen Moholm—Skövde—Falköping. Därigenom underlättas nämligen i väsentlig grad den omläggning från 25 till 50 perioder, som redan pågår inom Skövdeområdet och som ifrågasättes för Falköping och eventuellt även för övriga delar av Skaradistriktet. Till en början skulle i sådant fall linjen drivas med 20,000 volts spänning, och det skulle då icke erfordras vare sig någon 55,000 volts transformatorstation i Falköping eller någon utvidgning av transformatorstationen i Moholm, vilket däremot erfordras längre fram.

Vid de förefintliga primärledningarna erfordras det en förstärkning av linjen Strängnäs—Eskilstuna från 35 till 70 kvmm, varjämte utledningarna från Skövde behöva ombyggas.

Tvenne sekundärstationer måste utvidgas med nya transformatorer, och i flera av dem måste nya utledningar anordnas med hänsyn till kompletteringar inom sekundärnäten. Det pågår därjämte en komplettering av det automatiska utlösningsskyddet i syfte att i ökad omfattning avkoppla fel utan att kraftleveranserna störas eller avbrytas.

Nya sekundärlinjer och tertiärstationer erfordras såväl med hänsyn till elektrifiering av nya bygder som för anordnande av reservförbindelser för möjliggörande av kontinuerlig kraftleverans till distributionsföreningarna på landsbygden, så att avbrott icke skola behöva förekomma i samma utsträckning som hittills vid linjereparationer eller linjeombyggnader.

I skrivelse den 26 februari 1937 har vattenfallsstyrelsen meddelat, att det i skrivelsen den 28 augusti 1936 angivna anslagsbeloppet kunde minskas med sammanlagt 2,125,000 kronor, varav 1,225,000 kronor hänföra sig till anläggningar, som äga samband med förutnämnda, åt generaldirektören Granholm anförtrodda utredning, och 900,000 kronor till det för kraftleverans till Bergslagsbanan avsedda beloppet å 2,400,000 kronor. Vattenfallsstyrelsen anför härom:

Sedan början av oktober har på vattenfallsstyrelsens initiativ samkörning ägt rum mellan Krångede aktiebolags anläggningar och centralblocket. I den mån överskott funnits vid Krångedeföretaget eller vid andra mellan-svenska företag och dessa icke konsumerats i mellersta Sverige, har styrelsen i stort sett kunnat över det nu befintliga ledningsnätet ombesörja transitering av detta överskott till Sydsvenska kraftaktiebolaget. Det förefaller som om detta även skulle kunna ske fram emot slutet av 1938, då krafttillskottet från Norrland kommer att ökas genom insättning av ett nytt maskinaggregat i Krångede och genom färdigställandet av andra avloppstunnlar i Porjus. Oberoende av hur överföringen av kraft från Krångede aktiebolag till Sydsvenska kraftaktiebolaget skall ordnas, anser sig styrelsen därför icke under budgetåret 1937/1938 behöva taga i anspråk några nämnvärda belopp för följande arbeten:

Stamlinje Hallsberg—Motala för 132,000 volt jämte utledning i	kronor
Hallsberg	750,000
Omläggning av linjen Motala—Nässjö från 77,000 till 132,000 volt	75,000
Stamlinjestation i Motala för sammanknytning av anläggningarna	
därstädes med 132,000 volts stamlinje från Hallsberg	300,000
Komplettering av stationen i Mjölby för 132,000 volt	100,000
	Summa kronor 1,225,000.

Skulle resultatet av utredningarna rörande stamlinjenätet bli sådant, att vattenfallsstyrelsen finner sig böra utföra nyssnämnda anläggningar, torde förberedande mindre arbeten kunna verkställas med de anslag, som lämnas för diverse anläggningar och oförutsett, under det att huvuddelen av arbetena få utföras sedan frågan behandlats av 1938 års riksdag.

Vattenfallsstyrelsen anför vidare, att beslut ännu icke träffats rörande elektrifieringen av Bergslagsbanan. För den händelse denna elektrifiering beslutades, syntes de därför erforderliga arbetena komma att förskjutras på sådant sätt, att det för budgetåret 1937/1938 erforderliga beloppet minskades från 2,400,000 kronor till 1,500,000 kronor, vilket belopp sålunda borde stå till förfogande för möjliggörande av denna elektrifiering.

Det av vattenfallsstyrelsen i skrivelsen den 28 augusti 1936 äskade anslaget av 6,400,000 kronor skulle sålunda minskas dels med 1,225,000 kronor på grund av uppskovet med nyss angivna anläggningar, avseende förstärkt förbindelse mellan Hallsberg och Nässjö, och dels med 900,000 kronor med hänsyn till förskjutning av tidpunkten för Bergslagsbanans elektrifiering. Det därefter återstående anslagsbehovet, fränsett anläggningarna i samband med statsbaneelektrifieringen, blir sålunda 4,275,000 kronor.

I sin skrivelse den 18 februari 1937 angående anslagsbehovet i anledning av den föreslagna fortsatta statsbaneelektrifieringen har vattenfallsstyrelsen, under erinran att detta anslagsbehov i statsverkspropositionen beräknats till 1,970,000 kronor, anført:

Banan Göteborg—Uddevalla skall matas från en ny omformarestation i Uddevalla. För krafttillförseln till denna erfordras en dubbling av den nuvarande kraftledningen för 50,000 volt mellan kraftstationen i Trollhättan och sekundärstationen i Uddevalla samt framdragnings av en kraftledning för samma spänning från sekundärstationen till en ny transformatorstation i anslutning till statens järnvägars omformarestation. Sistnämnda transformatorstation utrustas med en mobil transformator för 7,000 kVA.

Banorna Ånge—Bräcke—Långsele och Bräcke—Östersund äro avsedda att matas dels från den befintliga omformarestationen i Ånge, dels från nya omformarestationer i Bispgården och Östersund. För strömtillförseln till de båda nya omformarestationerna erfordras en ny kraftledning för 70,000 volt Stadsforsen—Bispgården—Östersund samt nya transformatorstationer i Bispgården och Östersund. Stationen i Bispgården utrustas med två mobila transformatorer och stationen i Östersund med en mobil transformator, samtliga om vardera 7,000 kVA.

Enligt generalstabens önskan bör omformarestationen i Östersund kunna matas dubbelsidigt, sålunda icke endast från Stadsforsen utan även från kraftkälla på andra sidan Östersund. I detta syfte bör den nämnda kraftledningen fortsättas till Hissmoforsen, där stationär transformatorstation bör anordnas för mottagning av kraft från Hissmoforsen.

Kraftledningen Stadsforsen—Östersund är avsedd att framdragas till närheten av Skärhälls- och Midskogsforsarna i Indalsälven. Vid en framtida utbyggnad av dessa vattenfall kan ledningen härigenom användas för att överföra den kraft, som erfordras vid byggnadsarbetena.

Kostnaderna för de av ifrågavarande järnvägslektrifiering föranledda anläggningarna har vattenfallsstyrelsen beräknat sålunda:

Kraftledning Trollhättan—Uddevalla för 50,000 volt, 70 kvmm kopparledning, med avgreningsledning fram till omformarestationen samt transformatoranläggning för 7,000 kVA	420,000
Kraftledning Stadsforsen—Bispgården—Östersund för 70,000 volt, 50 kvmm kopparledning jämte transformatorstationer i Bispgården och Östersund för 70,000/6,000 volt	1,550,000
Kraftledning Östersund—Hissmoforsen för 70,000 volt, 50 kvmm kopparledning och transformatorstation i Hissmoforsen	420,000
Summa kronor	2,390,000.

Av nämnda summa beräknar styrelsen ett belopp av 1,500,000 kronor bliva erforderligt under budgetåret 1937/1938 och återstoden, 890,000 kronor, under budgetåret 1938/1939.

Vattenfallsstyrelsen anför slutligen, att kostnaderna motsvarade nuvarande prisnivå och att det icke vore möjligt att angiva, huru prisnivån komme att ställa sig under åren 1937 och 1938, varför styrelsen vid begäran om anslag för budgetåret 1938/1939 kunde bliva tvungen att justera de angivna kostnadsberäkningarna.

Vattenfallsstyrelsens sammanlagda anslagsäskanden för nästa budgetår till distributionsanläggningar m. m. uppgå sålunda till (4,275,000 + 1,500,000) 5,775,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i sin skrivelse den 28 augusti 1936 jämväl framlagt förslag om åtgärder i syfte att befrämja elektrifieringen av vissa skärgårdsområden och mera avlägset belägna eller glest befolkade landsdelar. I detta avseende må erinras, att riksdagen i skrivelse den 27 juni 1936, nr 383, i anledning av väckt motion, hos Kungl. Maj:t hemställt om övervägande av möjligheterna till en statlig medverkan för en fortsatt elektrifiering av landsbygden med särskilt beaktande av att även vissa skärgårdsområden och mera avlägset belägna eller glest befolkade landsdelar må kunna erhålla tillgång till elektrisk kraft. I detta ämne anför vattenfallsstyrelsen i sin skrivelse:

Med anledning av riksdagens skrivelse vill vattenfallsstyrelsen framhålla, att styrelsen kommer att i all den omfattning, som rimligen är möjlig, utsträcka sina bygdenät till alla delar av *statens* distributionsområden. Styrelsen har redan i en promemoria av den 21 april 1936 till statsutskottet angivit riktlinjerna för en successiv elektrifiering av skärgårdsområdena. Givetvis bör elektrifieringen av de magra bygderna ske med sådan försiktighet, att bakslag icke behöva uppkomma. Vid elektrifieringen av glest befolkade områden med en under karga förhållanden levande befolkning föreligga svårigheter icke endast i fråga om framdragandet och finansieringen av matarledningen till ett sådant område; det är jämväl svårt att åstadkomma en lämplig organisation av ortsdistributionen och en finansiering av

det lokala ortsnätet. Det system med andelsföreningar, som med fördel tillämpats i jordbruksbygderna med deras relativt homogena befolkning, stöter på svårigheter i skärgårdsområdena. Man kan emellertid uppnå ungefär samma syfte med ett för den lokala distributionen bildat aktiebolag som med en av konsumenterna bildad distributionsförening, om endast aktiemajoriteten lägges på säkra händer och om bolagsordningen blir lämpligt utarbetad. Man kan exempelvis bilda ett aktiebolag, där vederbörande kommun äger aktiemajoriteten.

I vissa fall kan det eventuellt visa sig önskvärt, att vattenfallsstyrelsen deltagar i aktieteckningen för att trygga en lämplig majoritet. Med hänsyn till ovissheten om den avkastning, som kan erhållas på dylika aktier, torde endast mindre belopp böra tecknas av styrelsen och förslagsvis bör endast hälften därav tagas från anslaget för distributionsanläggningar och resten av driftsmedel.

På grund av det anförda hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1937 års riksdag att medgiva vattenfallsstyrelsen rätt att teckna aktier till mindre belopp i aktiebolag, som inom statens distributionsområden bildas i syfte att befärma elektrifieringen av vissa skärgårdsområden och mera avlägset belägna eller glest befolkade landsdelar, och att för detta ändamål använda medel av ifrågavarande anslag intill hälften av det beslutade beloppet.

Kommerskollegium, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 oktober 1936 erhållit uppdrag att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande de åtgärder, vilka må finnas påkallade och lämpligen böra vidtagas i de av riksdagen i dess förenämnda skrivelse nr 383 angivna hänseendena, har i utlåtande den 15 december 1936 över vattenfallsstyrelsens förevarande förslag anförde:

Enär den av vattenfallsstyrelsen föreslagna åtgärden innebär sådan statlig medverkan, som i förenämnda riksdagsskrivelse avses, hava de tvenne ärendena givetvis ett nära samband med varandra.

Den kollegium anbefallda utredningen angående statliga åtgärder för fortsatt elektrifiering av landsbygden förutsätter en inventering av samtliga oelektrifierade områden inom landet och överväganden rörande möjligheterna att bereda dessa tillgång till elektrisk kraft. Med hänsyn härtill torde man få räkna med att utredningen kommer att kräva avsevärd tid.

Utän tvivel kan det i vissa fall för genomförandet av en orts elektrifiering vara lämpligt, att åt det lokala elektrifieringsföretaget gives aktiebolags form och att kraftleverantören, antingen denne utgöres av staten eller enskilt företag, ingår som aktieägare. Mot förslaget att vattenfallsstyrelsen skulle erhålla bemyndigande att teckna aktier i dylikt företag är därför icke anledning till erinran från kollegii sida. Förslaget att aktieteckningen endast intill hälften skulle finansieras av kapitalökningsanslag, medan återstoden skulle bestridas av driftmedel, utgår tydligen från förutsättningen, att de investerade medlen icke skulle komma att giva full förräntning. I den mån driftsmedel komma till användning vid finansieringen, får aktieteckningen därför karaktären av subvention. Därest elektrifieringen av vissa inom vattenfallsstyrelsens distributionsområden belägna trakter skulle av staten på dylikt sätt subventioneras, lär man få räkna med att anspråk på liknande stödåtgärder komma att framställas även för sådana bygder, som ligga utanför vattenfallsstyrelsens distributionsområden. Den av vattenfallsstyrelsen

föreslagna aktieteckningen skulle alltså, därest den komme till stånd vid elektrifieringsföretag med svaga ekonomiska förutsättningar, kunna komma att för statsverket få följder, som icke kunna fullt överblickas, förrän den åt kollegium uppdragna utredningen rörande behovet och lämpligheten av stödåtgärder i föreliggande avseende för landet i dess helhet slutförts.

På grund av vad sålunda anförts anser sig kommerskollegium — som icke funnit sig böra ingå på frågan, hur finansieringen av den föreslagna aktieteckningen bör ur budgetteknisk synpunkt lämpligen ordnas — för närvarande endast kunna tillstyrka, att vattenfallsstyrelsen erhåller rätt att teckna aktier i företag, varom här är fråga, under villkor att därvid förutsättes, att sådan aktieteckning tills vidare ifrågakommer blott i sådana fall, då åtgärden icke kan förväntas få karaktären av subvention.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 29 december 1936 anført:

Riksräkenskapsverket, som utgår ifrån att vattenfallsstyrelsen tillsvidare medges rätt att teckna aktier i vissa företag för distribution av elektrisk kraft i den mera begränsade omfattning kommerskollegium föreslagit, får beträffande dispositionen av medel för ifrågavarande ändamål anföra följande.

Enligt vattenfallsstyrelsens förslag skulle med hänsyn till ovissheten om den avkastning, som kunde erhållas från dylika aktier, förslagsvis endast hälften av tecknade belopp tagas från anslaget för distributionsanläggningar och resten av driftmedel.

Tecknandet av aktier i nu förevarande elektrifieringsföretag innebär från statens sida en kapitalplacering. På grund härav böra vid anvisandet av medel härtill de allmänna reglerna rörande finansierandet av statens kapitalinvesteringar tillämpas. För ändamålet torde fördenskull böra anvisas särskilt kapitalökningsanslag, vilket med hänsyn till föreliggande förhållanden synes böra helt eller till väsentlig del utgå av skattemedel. De tecknade aktierna böra — i motsvarighet till vad som tillämpats beträffande statens järnvägars förvärv av aktier i vissa omnibusföretag — bokföras såsom tillgång för statens vattenfallsverk.

Vad till en början beträffar det av vattenfallsstyrelsen nu äskade anslaget, sammanlagt 5,775,000 kronor, beräknas därav till vissa anläggningar för leverans från statens kraftnät av erforderlig kraft för elektrisk drift av barnorna Göteborg—Åmål och Mellerud—riksgränsen vid Högen ett belopp av 1,500,000 kronor. Behovet av dessa medel är beroende av om avtal träffas rörande nämnda kraftleverans. Tillstånd till dessa banors elektrifiering har av Kungl. Maj:t meddelats genom särskilda resolutioner den 9 oktober 1936 under förutsättning, bland andra, att elektrifieringen påbörjas senast den 1 januari 1939 och färdigställes senast den 1 januari 1942. Ehuru sålunda ovisshet råder om behovet av nu omhandlade belopp av 1,500,000 kronor, torde i enlighet med vattenfallsstyrelsens hemställan i anslaget för nästa budgetår böra inräknas medel för ifrågavarande anläggningar. Jag förutsätter därvid, att medlen, därest desamma icke skulle behöva disponeras under nästa budgetår, besparas och stå till disposition för distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk under senare budgetår.

Da jag icke heller i övrigt funnit anledning till erinran mot vattenfallssty-

*Departement-
chefen.*

relsens förevarande anslagsäskanden, tillstyrker jag, att anslag till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för nästa budgetår i enlighet med styrelsens förslag upptages med ett belopp av 5,775,000 kronor eller 2,525,000 kronor mindre än det i statsverkspropositionen för ändamålet beräknade beloppet. Den angivna minskningen i förhållande till det i statsverkspropositionen beräknade anslagsbeloppet hänför sig *dels* med 1,225,000 kronor till de arbeten å stamlinjenätets förstärkning mellan Hallsberg och Nässjö, som ansetts kunna uppskjutas i avvaktan å resultatet av den åt generaldirektören Granholm anförtrödda utredningen av frågan om rationellt utformande av rikets elektriska stamlinjenät, *dels* med 900,000 kronor till nyssnämnda arbeten i samband med Bergslagsbanans planerade elektrifiering, vilka arbeten, därest de skola komma till utförande, likaledes ansetts kunna förskjutas i tiden, *dels ock* med 400,000 kronor till de med den fortsatta statsbaneelektrifieringen sammanhängande arbetena, för vilka medelsbehovet under nästa budgetår funnits kunna begränsas till 1,500,000 kronor.

Vad härefter beträffar det av vattenfallsstyrelsen framlagda förslaget, att styrelsen skulle genom aktieteckning i distributionsföretag medverka till befrämjande av elektrifieringen inom vissa skärgårdsområden och mera avlägset belägna eller glest befolkade delar av landet, finner jag detsamma synnerligen beaktansvärt. Enär, på sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår, till utredning av kommerskollegium hänskjutits det av 1936 års riksdag väckta spörsmålet om statlig medverkan vid ifrågavarande landsdelars elektrifiering, har jag emellertid funnit mig böra biträda kommerskollegii förslag, att den ifrågasatta aktieteckningen tills vidare och i avvaktan på resultatet av nämnda utredning — vilken, enligt vad jag erfarit, väntas föreligga vid årsskiftet 1937/1938 — begränsas till sådana fall, då åtgärden icke kan förväntas få karaktären av subvention.

Med avseende å finansieringen av den ifrågasatta aktieteckningen har vattenfallsstyrelsen med utgående från sitt förslag hemställt, att för ändamålet skulle få disponeras medel av förevarande anslag till distributionsanläggningar m. m. intill hälften av det för varje fall tecknade aktiebeloppet samt i övrigt statens vattenfallsverks driftmedel. Riksräkenskapsverket har för sin del, med antagande att kommerskollegii nyssnämnda förslag skulle vinna bifall, förordat att för ändamålet särskilt anslag anvisas å riksstaten, vilket anslag synts ämbetsverket böra med hänsyn till föreliggande förhållanden helt eller till väsentlig del utgå av skattemedel. Med den av mig nyss förordade begränsningen av aktieteckningen till sådana fall, då åtgärden icke kan förväntas få karaktären av subvention, synes det emellertid icke finnas anledning att för ändamålet disponera skattemedel. I avvaktan å resultatet av nyssnämnda åt kommerskollegium anförtrödda utredning och då medelsbehovet med hänsyn till den förordade begränsningen knappast kan bli av någon betydande storleksordning anser jag mig icke heller böra ifrågasätta anvisande av särskilt anslag å riksstaten för ändamålet. Lämpligast synes vara att nu förevarande anslag får disponeras för aktieteckning av ifrågavarande slag

efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Jag vill alltså tillstyrka, att av riksdagen utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fall, som nyss angivits, låta vattenfallsstyrelsen taga i anspråk medel av nämnda anslag för teckning av aktier i distributionsföretag av här avsett slag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1937/1938 bland Utgifter för kapitalökning, under Statens affärsverksamhet, anvisa ett reservationsanslag

av kronor 5,775,000;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med av mig i det föregående angivna huvudgrunder av anslag till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk ställa medel till vattenfallsstyrelsens förfogande för teckning av aktier i företag för distribution av elektrisk kraft.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.
